

Гризение на съвѣстѣта.

Шатобрианъ.¹⁾

Съвѣстѣта ни дава второ доказателство за безсмъртието на душата. Сѣки човѣкъ има въ дѣното на сърцето си единъ сѣдъ, дѣто самъ се сѣди, като чака върховния арбитъръ да потвърди прѣсѣдата. Ако е истина, че порокътъ е физическо слѣдствие на нашата организация, отдѣ се зима тогава тоя страхъ, който смущава днитѣ на едно виновно блаженство? Защо гризенето на съвѣстѣта е тъй ужасно, щото често пѣти човѣкъ по-скоро прѣдпочита да се подчини на бѣдността и на сичката строгостъ на добродѣтеля, нежели да придобие незаконни блага? Защо сжществува единъ гласъ въ кръвта, единъ говоръ въ камѣка? Тигъръ распокжева пляката си и слѣдъ това спокойно заспива; човѣкъ става убиецъ и бди. Той дири пусти мѣста, а уединението го ужасява; той се влачи край гробоветѣ, а се бои отъ тѣхъ. Неговиятъ погледъ е неспокоенъ и подвиженъ; той не смѣе да дигне очи къмъ стѣната на стаята, дѣто е станало пиршеството, отъ страхъ да не види по нея изписани зловѣщи знаци. Сички негови чувства ставатъ, сѣкашъ, по-изтънчени, за да го мѣчатъ: посрѣдъ нощъ той вижда заплашителни блѣщукания; той постоянно е обкръженъ отъ меризмата на кръвта, що е пролѣлъ; открива отровенъ вкусъ дори въ ястия, що самъ ги готви; слухътъ му, станалъ неимовѣрно тънъкъ, намира шумъ насѣкхѣдъ, дѣто другитѣ хора намиратъ тишина; и, като прѣгрѣща приятеля си, струва му се че усѣща подъ неговитѣ дрехи скритъ ятаганъ.

Смъртъ.

де-Местръ.²⁾

Насѣкхѣдъ въ обширната природа владѣе явна свирѣпостъ, единъ видъ прѣдписанъ бѣсъ, който въоръжава сжществата едни противъ други. Щомъ излѣземъ отъ нечувствителното царство, веднага намираме декрета на жестоката смъртъ, написанъ върху самитѣ граници на живота. Нейния законъ се чувствува още отъ растителното царство: отъ грамадната каталина до най-скромната трѣвица, растенията мратъ или биватъ умъртвявани! Влезешъ ли пѣкъ въ животното царство, законътъ изведнѣжъ зима ужасна очевидность; една сила, едноврѣменно скрита и осезаема, се явява постоянно занята да изважда наявѣ принципа на живота посрѣдствомъ буйни срѣдства. Въ сѣка голѣма животна група, тая сила е избрала извѣстно число животни, които е натоварила да изядатъ другитѣ; тъй напр. има грабливи насѣкоми, грабливи птици, грабливи риби и грабливи четероноги. Не се минава ни минута, щото живото сжщество да не бѣде изядено отъ друго такова. Надъ многобройнитѣ животински раси стои човѣкътъ, чиято разрушителна рѣка нищо не пощадява отъ

¹⁾ Chateaubriand (François René, виконтъ де), знаменитъ френски писателъ (1768—1848).

²⁾ Xavier de Maistre (1763—1802), френски романистъ.